

SZÖVEG –
SZÁM KATI

SOROZAT –
HÁRMAS KÖTÉS

ÉN, TE, Ő

HÁRMAS KÖTÉS - KAMASZPROBLÉMÁKRÓL SZÜLŐKNEK ÉS PEDAGÓGUSOKNAK

Mi volt a suliban? Mi volt az edzésen? Természetesen semmi – legalábbis akkor, ha kamasz lányunk vagy fiunk a válaszadó, és mi vagyunk a kérdezők. Néha úgy érezzük, nagyon kevés információt kapunk arról, mi történik a gyerekünkkel napközben, pedig nagyon fontos lenne, hogy ne csak a jegyeik, a szobájukban uralkodó rendtelenség vagy egy-egy elkapott szó legyen a támpontunk. A tanár és az edző sincs könnyű helyzetben, ha egy csapat tizenévessel fontos dolgokról kell beszélgetnie, és valljuk be, sokszor a szülő–pedagógus kommunikáció sem az igazi. Pedig a legjobb az lenne, ha a gyereket érintő problémákról egymást segítve, támogatva lehetne beszélni. Megtartó, biztonságot és szabadságot adó hármaskötésben. Ebben szeretne segíteni új sorozatunk.

- ◆ **Uzsalyiné Dr. Pécsi Rita** neveléskutató szerint a kamaszkorban beköszöntő nagy külső-belső átalakulás olyan, mint szüret után a must: először forr, zavarosodik, s csak azután tisztul le. Ha ez elmarad, nem számíthatunk érett felnőttkorra.
 - Az a legnehezebb ebben a fázisban, hogy ez nemcsak kívülről látszik így, hanem ő is rendkívül kínosnak és vállalhatatlannak érzi ezt a kusza belső világot, és amint jelentkezik ez az állapot, védekezésként egy erős páncélt von maga köré. Van, aki tüskéket is növeszt nagyképű beszólásokból, visszautasító vagy hallgatag tartózkodásból, bőszítő stílusból vagy mindennek keverékéből. Nehogy mások is észrevegyék, mekkora „gáz” van odabent. Ebből a folyamatból következik az automatikus válaszuk napi érdeklődésünkre: „Semmi! Mondtam már, hagyjál!”

ILYENKOR A LEGTÖBB, AMIT TEHETÜNK, HOGY

- NEM SÉRTŐDÜNK MEG,
- NYITVA HAGYJUK A LEHETŐSÉGET A BESZÉLGETÉSRE,
- ÜGYESEBBEN ÉRDEKLŐDÜNK EGY KICSIT KÉSŐBB.

HOGYAN LEHET ÜGYESEBBEN ÉRDEKLŐDNI?

– Pontosabb kérdést teszünk fel arról a területről, ami biztosan érdekl. Ott volt-e Pisti? Sanyi bának milyen kedve volt? Nem maradt-e el megint a fizikaóra? Egyszóval konkrétumot, röviden, és mindenképpen arról, ami őt érdekelheti, nem csupán engem (ebéd, jegyek, felelés, dolgozat, érettségi tételek stb.) Ha pedig ilyenkor valami hajmeresztő választ kapunk, hagyjunk egy kis időt magunknak, ne reagáljunk rögtön ugyanabban a stílusban, hanem várjuk meg, mit akar vajon ezzel mondani. A kamaszok – minden egyéb híresztelés ellenére – szeretnek beszélgetni, de közben nagyon kényesen kell vigyázniuk szétesett belső világukra. *T. Beller* nagy értője volt ennek az életkornak: „A beszélgetés csak akkor ér valamit, ha valóban érdeklődünk gondolatai iránt. Nem reagálunk gyorsan. Mielőtt rutinosan válaszolnánk, azt mondjuk: Ez érdekes, mondj még többet erről! Ha még többet mond, és még mindig nem értjük, megismételjük, amit mond, és megkérdezzük: Jól értettelek? A megértés igazi kemény munka. Csak akkor szövegünk ellene, ha igazán megértettük őt. Gyakran egy ostoba megjegyzéssel kezdi a beszélgetést, pl. „A tanárok mind hülyék” vagy „Egyszer pilóta leszek, így fentről minden embert leköphetek.” Ha egy ilyen mondatra gyorsan reagálok, akkor nem érttem meg jól a fiatait. Ez csak a nyitány. Egészen nyugodt maradok, és azt mondom: Te még mást is akarsz mondani. Egészen rá figyelek, akkor talán tovább beszél. Fontos, hogy a kamaszok többször megtapasztalják, hogy lehet a szüleikkel beszélni. Így kialakul a bizalom. Nem szabad továbbadnom, amit mond. A személyes beszélgetésnek rejtve kell maradni a szívben. Ez nagyon fontos, különben elvesz a bizalom. A fiatalok tesztelik is ezt. Ha úgy tapasztalják, hogy megőrzöm, amit mondanak, akkor újra visszatérnek.”

HOGYAN REAGÁLJUNK ARRRA, HA A GYEREK IGAZSÁGTALANSÁGRA PANASZKODIK, VAGY ELLENSÉGES A PEDAGÓGUSSAL, EDZŐVEL SZEMBEN?

– Először is végighallgatjuk, nem szövegünk közbe az első mondat után, hogy „Fiacskám, tanárról ilyen hangon a mi házukban...” A legjobb kérdés most is: *Mi történt?* Mialatt kicsit részletezi, hogy is voltak a dolgok, általában valamelyest lehangod, és tapasztalja, hogy végül is lehet erről beszélni. Ne feledjük, az autonóm, önálló döntésképeséghez hozzátartozik, hogy a „hatalom” intézkedéseit is kötelességem megvizsgálni, megkérdőjelezni. Természetesen tiszteletteljes hangnemben. Ezt is tőlünk tudja elsajátítani: odafigyelésünk, higgadt kérdéseink sokat segíthetnek.

HA IGAZA VAN?

– Kiderülhet, hogy tényleg elhamarkodottan ítélte a tanár, hogy tényleg járna a pont a feladatra, legalábbis az elmondásból vagy a dolgozat megtekintéséből ítélve. Ilyenkor tovább beszélgetünk, esetleg közösen elképzelve a szituációt, megfogalmazzuk, hogyan lehetne megbeszélni a pedagógussal. Súlyosabb esetben felajánlhatjuk, hogy kérünk egy időpontot, de ha nem kéri, vagy végül úgy ítéljük meg, hogy nem lenne senkinek jót, akkor is sokat segít, hogy megbeszéljük és elfogadhatóvá tettük a helyzetet. Igazságtalanság történt, átérzhette, hogy „van embere, aki megérti őt”, még ha nem is lehet mindent kigyomlálni. Van, amit egyszerűen el kell viselni.

ÉS HA NINCS IGAZA?

– Kiderülhet, hogy jogos volt az elmarasztalás, vagy tényleg nem jár a pont a feladatra. Ha időt nyertünk, és kissé lehiggadt már gyermekünk, még füstölög egy kicsit, azután túl tud rajta lépni. Ha olyasmi történt, ami után jó lenne valamilyen jóvátétel vagy bocsánatkérés, akkor ezt is fölvehetjük, néhány tippet adva, hogy próbáljon meg esetleg javítási lehetőséget kérni, vagy keresse meg szünetben, és legalább annyit mondjon, hogy „elnézést kérek a tegnapiért, Tanár úr, nagyon ideges voltam...” És hagyjuk a döntés felelősségét nála. Most sincs szüksége hegyibeszédre, hogy „ha tegnap foci helyett gyakoroltad volna az egyenleteket, ha kialudtad volna magad, ha nem folyton Jucin járna az eszed...”, a tapasztalat lesz a legjobb tanítója. Persze ne várjuk, hogy egyetlen ilyen tapasztalat életre szól. Nekünk is többre volt szükségünk...

MIT NE TEGYÜNK ILYENKOR?

NE FOJTSUK BELÉ A SZÓT, HAGYJUK NYITVA ANNAK A LEHETŐSÉGÉT, HOGY JÓL LÁTJA A DOLGOT! NE ADJUNK RÖGTÖN TANÁCSOT, NE ROHANJUNK BE AZ ISKOLÁBA MEGVÉDENTI „SZEGÉNYT”!

AMIT MINDENKI SZÍVESEN KIHAGYNA

Bár a fogadóóra hasznos alkalom a problémák megbeszélésére, általában mindenki tart tőle egy kicsit: szülő, pedagógus és diák egyaránt. A kommunikáció ugyanis sokszor félrecsúszhat, félinformációkra épülhetnek állításaink, hiszen a gyerek érzelmein, indulatain átszűrve, hiányos közlésein keresztül ismerjük a tényeket. Ilyenkor egyik, esetleg mindkét fél úgy érezheti, védekezésre kényszerül. A szülő könnyen belecsúszik a mártír szerepbe („Tudom, hogy a gyerekem lusta, figyelmetlen, én sem bírok vele”), vagy előtörhet belőle az anya- vagy apaoroszlán: „Talán a tanárnő/úr is gondolkozhatna, miért nem tudja lekötni a gyereket”), vagy egyszerűen mentségeket keres a gyerek számára („Elaludt, családi nehézségünk volt, elvesztette a füzetét”). Dr. Pécsi Rita szerint az a jó, ha a szülő a fogadóórán is partner a nevelésben, mint gyermekének első számú „drukkere”.

MIT JELENT EZ?

– Szükség lesz a valóságérzékünkre és némileg az elfogultságunkra is. Hagyjunk tehát magunknak egy kis időt, kérdezzünk vissza itt is: Mi történt? Ha valóban úgy látjuk, hogy indokolható, vagy legalábbis magyarázható a helyzet, mondjuk el, segítsünk a tanárnak a másik oldalt is látni. A nehézségeket azonban nem kell tupírozni. Az „én sem bírok vele” nem ide tartozik, csak abban az esetben, ha rájöttünk és önkritikus módon bevalljuk, hogy teljesen tanácstalanok vagyunk az ilyen helyzetben, és őszintén nagyra tartjuk az illető tanárt, akít a nevelési kérdésekben mesternek tekintünk, és ezúttal tanácsot kérünk tőle. Ez nem a mártír szerep már, hanem a nyitott, alakulni vágyó nevelőtárs szerepe. Ne csodálkozzunk azonban, ha ennek a beszélgetésnek önnevelés lesz a következménye, hiszen a minta még most is döntő szerepet játszik, még ha nem is mindig úgy látszik! A tanár is ember azonban, ha úgy látjuk, kritikával szeretnénk vagy kell élni felé, akkor számítsunk arra, hogy ő is csak úgy tudja befogadni azt, ha legalább három elfogadó gesztust is tapasztal részünkről! Keressünk olyan momentumot, amit megköszönhetünk, amit talán jobban csinált, mint mi, amit értékelt a gyermekünk is stb. Ne csak vádoljunk, és valótlán tényekkel ne indítsunk mentőakciót!

HORTOBÁGYINÉ DR. NAGY ÁGNES CSALÁDI ÉLETRE NEVELŐ TANÁCSADÓ SZERTINT NAGYON ÉRDEKES MEGFIGYELNI A KAMASZOKAT ABBAN A SZEREPBEN, AMIKOR A FELNŐTTEK FEJÉVEL KEZDENEK EL GONDOLKODNI. ÍGY FEJLESZTHETJÜK A FIATALOK EMPATIKUS KÉSZSÉGÉT ANNAK ÉRDEKÉBEN, HOGY SZÜLETIK, NEVELŐIK FELÉJÜK IRÁNYULÓ AGGDALMAIT, FÉLELMEIT JOBBAN MEGÉRTSÉK, ÉS A PEDAGÓGUS IS MEGTISMERHETI AZ Ő FÉLELMEKET, KOMMUNIKÁCIÓS NEHÉZSÉGEKET. A KÖVETKEZŐ KÉRDÉSEKET ÉRDEMES FÖLTENNI NEKIK, SEGÍTVE EZZEL KÁHANGOLÓDÁSUKAT IS A TÉMÁRA:

- 1. MI VÁLTOZOTT A VILÁGBAN A SZÜLETEK KAMASZKORA ÓTA? MI LEHET AZ, AMIT EMIATT NEHEZEBB ELFOGADNIUK, MEGÉRTENIÜNK?**
- 2. MELYEN SZÜLŐI FÉLELMEKKEL, AGGDALMAKKAL TALÁLKOZTOK? MELYIKNEK VAN EZEK KÖZÜL ALAPJA, ÉS MELYIKNEK NINCS?**
- 3. MIT TEHETNÉTEK AZÉRT, HOGY A SZÜLETEK JOBBAN MEGÉRTSÉNEK BENNETEKET, MEGBÍZZANAK BENNETEK?**
- 4. MI AZ, AMIT SZERETNÉTEK MEGOSZTANI A SZÜLETEKKEL, HA ŐSZINTÉN TUDNÁTOK VELÜK BESZÉLGETI? MI AZ, AMIT MAGATOKNAK KELL MEGOLDANI?**

Hallgassák meg szeptember 9-én 11:30-kor az MR1 Kossuth Rádióan Keresztes Ilona Válaszutak c. műsorát, amely a Hármas kötés e havi témáját dolgozza fel kamaszokkal.

További információ új sorozatunkról és az ahhoz kapcsolódó előfizetői akcióról a harmaskotes@kepmas.hu címen vagy a kepmas.hu Hármas kötés menüpontjában, ahol az adás is meghallgatható.

MINDEN A KAMASZRA TARTOZIK, AMIRŐL A FOGADÓÓRÁN SZÓ VOLT? SZÖVETSÉGESKÉNT, GINKOSKÉNT VAGY FŐNÖKKÉNT BESZÉLJÜNK VELE?

– Nem minden részlet tartozik rá, de egyre több. Érdekes a szülői szerep ilyenkor. Szövetségesek vagyunk, de jó esetben a tanáré is. Mindkét részről, és egyértelműen a gyermek érdekében. Néha, ha sokszor átbeszéljük a gyermek és tanára között feszülő kapcsolatot, előfordulhat, hogy arra a meggyőződésre jutunk, hogy az elviselésnél nem lehet többre jutni. Ilyenkor belefér a jó értelemben vett cinkosság is. Megengedjük, hogy „kieressze” néha a gőzt, persze nem teszünk rá még egy lapáttal, sőt, egyre inkább tiszteletteljes stílusba terelve, mégis megértve őt is. Ezzel segítjük a kordában tartható együttműködést. Néha azzal is, hogy összekacsintva elviselhetőbbé tesszük a helyzetet. Főnökre senkinek sincs szüksége, főleg nem egy kamasznak. A nevelő túlsúlyosságát az ifjú egyszerűen nem tudja elviselni. Az előljáró, együttérző, határozott vezető azonban változatlanul fontos. És ne felejtjük el, teljesen más a feladat egy kiskamasz 10–11 évessel, és más egy 17–18 évessel kapcsolatban! Utóbbi esetben már egyre inkább a saját döntéseit segítjük érvényre jutni, ha kell, átgondolni.

MIKOR KÉRJÜK EGY PROBLÉMÁNÁL A PEDAGÓGUS SEGÍTSÉGÉT? EZT MINDIG MEGBESZÉLJÜNK A GYEREKKEL?

– Szinte minden eset más-más megoldást kíván. Van, hogy a gyermekünk komolyan igyekszik, de nem találja meg a megfelelő eszközöket, ilyenkor érdemes a pedagógust megkeresni, és jelezni, hogy segítse a törekvését. Ebben az esetben nem kell a gyermekkel megbeszélni. Máskor jó, ha együtt keressük a megoldást.

AKKOR HÁT MI IS VOLT A SULIBAN? Szituációs játék kortás csoportbeli foglalkozáshoz

Osszuk a csoportot két részre, egyikük a Szülő, másik a Gyerek. Tegyük föl, hogy a Gyerekeknek van valamilyen iskolai problémája. A Gyerek csapat külön beszélje meg, hogy mi az (a pedagógusnak sem kell tudnia, ő nem tartozik a csapatokhoz, csak moderálja, irányítja a játékot). Ez lehet konfliktus valamelyik tanárral, lehet a társakkal, legjobb, ha azok az aktuális események „dolgoznak” a játékban, amelyek a kamaszokat vagy akár az egész közösséget épp foglalkoztatják. Mindkét csapatból egy Szülő és egy Gyerek önként jelentkezni kezd a jelenetet, de ha valaki úgy érzi az adott csapatból, hogy szeretné felváltani a szereplőt, fölállhat, és a pedagógus moderálásával helyet cserélhet vele. (Jó, ha minél többen szívrohoz jutnak, esetenként vissza-vissza lehet térni egy-egy mondatához újra és újra, vagy más irányba is el lehet indulni.) Alaphelyzet: Képzeld el, hogy a Gyerek mostanában szokatlanul ingerült, csak fekszik a szobájában, nem eszik rendesen, nem találkozik a barátaival. A Szülő aggódik, hogy mi van vele. A szituáció két első mondata természetesen ez:

-MI VOLT A SULIBAN?

-SEMMI.

Innen aztán a Szülő feladata, hogy megtudja, mi okozza a gyerek napok óta tartó rossz kedvét, a Gyerek pedig válaszol. Ha szükségnek látjuk, választhatunk új problémát is, sokszor a második életszerűbb, mert ilyenkor már a gyerekek is jobban értik a szituációt, jobban fölengednek. Esetleg megcserélhetjük a Gyerek–Szülő csapatot. A játék nem feltétlenül addig tart, amíg kiderül az igazság, inkább addig, amíg a pedagógus úgy érzi, értékes és hasznos élményeket ad a gyerekeknek ahhoz, hogy megbeszélhessék a szituációt, és válaszolhassanak arra a kérdésre, miért nehéz a szülővel beszélgetni, hogyan lehetne ezen javítani. Mitől félek, amikor nem mondom el, mi bánt? Hogyan lehet megfogalmazni azt, amiről nem szeretnék beszélni, úgy, hogy ne keltsék a szülőben felesleges aggodalmat? ♦